

MIGRÁCIÓS SZEMLE

Szíriaiak Barométer 2020 – egyre kevesebb szíriai tervez hazatérni Törökországból

Legújabb Migrációs Szemlénk az M. Murat Erdoğan által jegyzett, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának támogatásával készült *Szíriaiak Barométer 2020* című felmérésnek a Törökországban élő szíriai menekültek jövőbeli terveire vonatkozó eredményeit mutatja be. A 346 oldalas tanulmány, amely 2022. március 21-én jelent meg, török, angol és arab nyelven is hozzáférhető. A *Szíriaiak Barométer* az egyik legátfogóbb Törökországban folytatott kutatás, amely egyszerre vizsgálja a török társadalom és az országban tartózkodó szíriai menekültek percepcióit. Az adatfelvétel a reprezentatív kutatáshoz 2020 decemberében és 2021 januárjában történt. Korábban két alkalommal, 2017-ben és 2019-ben került sor a *Szíriaiak Barométer* elkészítésére. A Migrációs Szemle megjelenésekor az ENSZ adatai szerint 3,76 millió regisztrált szíriai menekült tartózkodott Törökországban. Közel felük 18 éven aluli fiatal.

M. Murat Erdoğan: *Syrians Barometer 2020*. UNHCR, 2022.

Milyen státuszt preferálnának a szíriaiak Törökországban?

A török jog szerint a szíriaiak nem „menekültek”, hanem úgynevezett „ideiglenes védelem” alatt állnak. Mivel a szíriai háború 2011-es kitörése óta már több mint tíz év telt el, vagyis a szíriaiak egy része már egy évtizede él Törökországban, egyre gyakrabban fogalmazódik meg a kérdés, hogy meddig kezelhető még a státuszuk ideiglenesként.

A *Szíriaiak Barométer 2020* keretében végzett felmérés szerint a Törökországban élő szíriaiak többsége, 64,4% szíriai állampolgársága mellé szeretné megszerezni a törököt (kettős állampolgárság), 7,9% pedig csak török állampolgárságot szeretne. 17,9% a jelenlegi ideiglenes védelmi státusz folytatását szeretné, 1,3% pedig menekültstátuszt. Az állampolgárság¹ iránti igény ugyanakkor önmagában a tanulmány szerzője szerint nem jelenti szükségszerűen azt, hogy tartósan Törökországban akarnának maradni. A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk azt mutatták, hogy többek számára a török állampolgárság megszerzése azt jelentené, hogy nagyobb biztonságban éreznék magukat, és nagyobb valószínűséggel térnének vissza Szíriába.

A török társadalom egyértelmű többsége ezzel egy időben ellenzi, hogy a szíriaiak török állampolgárságot kapjanak. A megkérdezett törökök 83,8%-a szerint semmilyen politikai jogot (szavazójog, választhatóság) nem kellene kapniuk a szíriaiaknak.

¹ 2021 végéig összesen 180 ezer szíriai kapott török állampolgárságot.

Visszatérés Szíriába

A közvélemény-kutatásban részt vett szíriaiak 77,8%-a semmilyen körülmények között nem tervez visszatérni Szíriába. Ezen a téren egyértelműen növekvő tendenciát láthatunk, hiszen ugyanez az arány 2017-ben még csak 16,7%, 2019-ben pedig 51,8% volt. A megkérdezettek mindössze 16%-a válaszolta azt, hogy visszatérne, ha a háború befejeződik, és egy olyan kormány alakul, amelyet szeretne; és ennél is kevesebben, 2,3% mondta azt, hogy visszatérne, amennyiben létrejönne egy biztonsági övezet Szíriában. A fenti adatok azt mutatják, hogy a szíriai események egyre kevésbé befolyásolják a Törökországba menekült szíriaiak jövőre vonatkozó döntéseit, akik egyre inkább hosszú távra rendezkednek be a kis-ázsiai államban.

A felmérésben rákérdeztek az okokra is. A válaszadók több választ is megjelölhettek, hogy miért nem terveznek visszatérni Szíriába. A többség, 69,9% azt válaszolta, azért, mert nem biztonságos. 30,3% azért nem tervez visszatérni, mert török állampolgárságot szeretne szerezni. 25,3% mondta azt, hogy azért, mert továbbra is zajlik a háború; és 19,5% fogalmazott úgy, hogy a rossz szíriai gazdasági helyzet miatt nem térne haza.

A megkérdezett török állampolgárok ugyanakkor nem örülnek a szíriaiak jelenlétének. Az elmúlt években folyamatosan nőtt azoknak a törököknek az aránya, akik visszaküldenék őket Szíriába. A 2020-as felmérés szerint már a török válaszadók 48%-a fogalmazott úgy, hogy egyértelműen vissza kellene őket küldeni, míg 2019-ben még csak 25%, 2017-ben pedig 11,5% nyilatkozott így. Második helyre a válaszok 32,5%-ával az a vélemény került, hogy biztonsági övezeteket kellene létrehozni Szíriában, és oda visszaküldeni őket. A fenti két válaszlehetőség együttesen tehát több mint 80%-ot kapott, vagyis a török társadalomnak kevesebb mint egyötöde lenne hajlandó együtt élni a szíriaiakkal.

Tovább indulás harmadik országba

Ezzel párhuzamosan növekvő tendenciát mutat azoknak a szíriaiaknak az aránya, akik tovább indulnának Törökországból: míg 2017-ben még 65,8% mondta azt, soha nem fontolná meg, hogy tovább induljon, 2020-ra 42,7%-ra csökkent az így válaszolók aránya. A 2020-as *Szíriaiak Barométer*ben viszont már a szíriai válaszadók 49,1%-a mondta azt, hogy menne, ha lenne rá lehetősége.

A 2020. február-márciusi török határnyitáskor követett magatartás

2020. február 27-én a szomszédos szíriai Idlib tartományban történt események hatására Törökország úgy döntött, nem állja útját a Görögország felé az országot irregulárisan elhagyni kívánóknak. A *Szíriaiak Barométer 2020* a Törökországban tartózkodó szíriaiak ezzel az eseménnyel kapcsolatos magatartására is rákérdezett. A szíriai válaszadók döntő többsége, 83% azt válaszolta, hogy a török határnyitás után nem tervezett elindulni, és nem is ment végül a pazarkulei határátkelőhöz. 13,9% tervezett menni, de végül nem ment. Mindössze 2,5% nyilatkozott úgy, hogy odament a görög határhoz, de nem tudta azt átlépni.

Szakpolitikai javaslatok

A *Szíriaiak Barométer 2020* szerzője, M. Murat Erdoğan szerint Törökországnak szakpolitikáiban a társadalmi realitásra lenne szükséges koncentrálnia, és elmozdulni a befogadás ideiglenes jellegének hangsúlyozása felől. Figyelembe kell venni az elmúlt tíz év tapasztalatait, és elfogadni, hogy rövid- és középtávon valószínűtlen egy stabil és békés környezet kialakítása Szíriában. Ha az elmúlt éveket figyelembe vesszük, akkor joggal feltételezhetjük azt is, hogy a Szíriában remélt jövőbeli politikai változások sokkal kisebb befolyást fognak gyakorolni a törökországi szírekre.

A szíriaiak „ideiglenes védelmi” státuszát újra kell értékelni, mivel átlagos törökországi tartózkodásuk meghaladta az 5,5-6 évet, és a visszatérési hajlandóságuk folyamatosan csökken. Ha a szakpolitika az „ideiglenességre” és a rövid távú „problémamegoldó” mentalitásra épül, akkor nagyon is fennáll annak a veszélye, hogy mindez a jövőben komoly társadalmi költségekkel járhat mind a szíriaiak, mind a török társadalom számára.

A társadalmi kohéziós politikák elfogadása az ideiglenes migránsok és menekültek számára nem tartozik a népszerű választások közé sok országban a folyamat körüli bizonytalanságok miatt, és mert úgy gondolják, hogy a társadalmi kohéziós politikák „bátorítják az állandóságot”. Ha azonban az állandóságra vonatkozó kilátások már egyébként is erősek, akkor a társadalmi kohéziós politikák elhalasztása jelenti valójában a kockázatot. Az adatok azt mutatják, hogy a közös élet és jövő a szíriaiakkal, bár a törökök által nem preferált, egyre inkább elkerülhetetlennek tűnik. Ezért a társadalmi kohéziós politikák kidolgozása és alkalmazása alapvető követelmény a tisztességes és békés közös élet megteremtéséhez, valamint számos lehetséges társadalmi és politikai probléma megelőzéséhez, nem pedig preferencia kérdése. Törökországnak ki kell alakítania saját rövid, közép- és hosszú távú társadalmi kohéziós stratégiáit.

A szemlézett publikáció nem feltétlenül tükrözi a Migrációkutató Intézet munkatársainak álláspontját.